

Korraldus ja turvalisust puudutavate valimisplatvormide analüüs.

Turvalisus kui üks inimese põhivajadustest on oluline märksõna ka Riigikogusse pürgivate erakondade valimisplatvormides. Koostasime kokkuvõtte selleks, et naabrivalve liikmetel oleks lihtsam saada ülevaadet Riigikogusse kandideerivate erakondade valimislubadustest ja tegevusplaanidest siseturvalisuse valdkonnas järgnevatel aastatel. Kasutatud on erakondade kodulehekülgedel olevaid materjale.

Kahjuks ei hiilga ühegi erakonna turvalisusealased lubadused erilise konkreetsusega ja uusi lahendusi pakutakse välja vähe. Võib öelda, et kuritegude ennetus ja vabatahtlike kaasamine on läbivateks teemadeks enamuse erakondade platvormides suuremal või vähemal määral, aga on ka teistsugune näide Eestimaa Rahvaliidu näol, kelle programmis ei ole üldse juttu siseturvalisuse arenguplaanidest, lühidalt kirjeldatakse vaid kaitsepoliitikat kriisi- ja sõjaajal.

Nüüd aga iga erakonna plaanidest täpsemalt:

Eestimaa Rahvaliid.

Nagu eelpool öeldud, ei ole Rahvaliidu programmis eraldi välja toodud tegevusi siseturvalisuse arenguks. Platvormi kümnes peatükk pealkirjaga „Kaitsepoliitika“ kirjeldab vajadust olla valmis sissisõjaks, Kaitseleiidule soovitakse anda kaitsevägega võrdväärne relvastus ja varustus.

Eesti Kristlikud Demokraadid.

Ühiskonna turvalisust lubatakse parandada läbi moraalikasvatuse. Kirjeldatud on ülekriminaliseerimise problemaatikat, pakutakse lahendust, et tahtmatult eksinud inimesi ei tuleks karistada. Öeldakse, et kuritegusid tuleb ennetada, aga ei selgitata, kuidas plaanitakse seda teha. Üheks valimisteeks on, et tagatakse kodanike turvalisus ja seda eesmärki plaanitakse täita läbi politseitöö väärtustamise ja õiglaste karistuste määramise kurjategijatele.

Üldised ja raskesti mõõdetavad eesmärgid, pigem loosungiline korraldusala platvorm.

Eestimaa Rohelised.

Ennetustööd peetakse kuritegevuse vähendamisel kõige olulisemaks ja tulemuslikumaks meetodiks. Välja on toodud ka mõned ennetusmeetodid, mida plaanitakse rakendada: koostöö kogukondadega, naabrivalve, noorsootöö. Platvormis on välja toodud vajadus suurendada sisekaitse valdkonna töötajate haritust (koolitused ja pädevuse tõstmine) ja motiveeritust (hästi tasustamine, kaasaegsed töökeskkonnad- ja vahendid). Kuigi välja on toodud konkreetseid tegevusi, siis ei ole need eriti uuenduslikud ja käegakatsutavad. Välja on toodud ka erinevate vabatahtlike (nt abipolitseinikud, abipäästjad) töö väärtustamine, kuid mida see täpsemalt endas hõlmab ja kuidas seda teha plaanitakse, platvormist ei selgu.

Eesti Iseseisvuspartei.

Turvalisust puudutav peatükk platvormis on lühike, aga see-eest konkreetne. Kõige suuremat rõhku soovitakse panna kuritegevuse ja korruptsiooni väljajuurimisele seadusloomest. Vajalikuks peetakse surmanuhtluse taastamist. Kriminaalkorras karistatud isikud ei tohi saada võimalust taotleda kodakondsust ja nende elamisluba tuleb tühistada. Rõhutatakse karistuse karmuse ja vältimatuse

vajadust. Kuritegude ennetusalast tegevust platvorm ei kajasta. Huvitav ongi asjaolu, et erakonna korrakaitset puudutav peatükk on oma tegevuste poolest osaliselt Eesti ja Euroopa Liidu seadusandlust ja rahvusvahelisi inimõigusi rikkuv. Surmanuhtluse kaotamine on üks inimõiguste kategooriasse kuuluvaid kriteeriume ELi liikmeks saamisel ja olemisel.

Vene Erakond Eestis.

Kuritegude ennetuse alast tegevust platvorm ei kajasta, samuti ei ole mainitud vabatahtlike korrakaitsjate ja päästjate tegevust. Peamised tegevussuunad on: politseipoolse abi kättesaadavuse suurendamine (plaanitakse kaardistada riskikohad ja suurendada seal patrullide arvu), karistuspoliitika meetmed (öeldud on, et kergemate kuritegude puhul võiks karistuseks olla lühiajaline vangistus või tingimisi karistus, raskete kuritegude puhul maksimaalselt pikk vangistus või isegi eluaegne vangistus) ja narkokaubitsejate likvideerimine ning sõltuvushaigete ravi. Viimati nimetatu puhul plaanitakse muuta senist praktikat ja asendada süstalde vahetus ja jagamine uuemate ravimeetoditega, õppides välismaisest kogemusest.

Kiitust väärrib sõltlaste ja narkomaania teema konkreetne väljatoomine platvormis, samas karistuspoliitilised meetmed on saanud liiga lihtsustatud käsitluse.

Keskerakond

Turvalise Eesti loomisel on välja toodud prioriteedid: võitlus organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni, uimastite leviku ja tarvitamisega seotud kuritegude vastu, võitlus lähisuhte-vägivallaga seotud kuritegude, sh lastevastaste kuritegude vastu, võitlus küberkuritegevuse vastu ning võitlus majanduskuritegude vastu. Nende valdkondadega plaanib Keskerakond järgneval nelja aastal süvendatult tegutseda. Prioriteete on palju ja oleks oodanud ka konkreetseid tegevusi, kuidas näiteks plaanitakse uimastite leviku vastu võidelda. Konkreetselt öeldakse välja lubadus, et suurendatakse riigieelarvet eesmärgiga taastada siseturvalisuse valdkonnas töötavate inimeste sissetulekud. Lubatakse muuta seadusandlust, et kohalikel omavalitsustel oleks suuremad võimalused osaleda korrakaitsetes (samas pole selgitatud, missuguseid tegevusi ja seadusi muudatused täpsemalt puudutavad). Kuritegude ennetustöö arendamiseks plaanitakse suurendada kohalike omavalitsuste tulubaasi.

Platvormis välja toodud tegevused on kahtlemata olulised, aga neil ei ole erilist seost välja toodud prioriteetidega. Turvalisuse peatüki lõpus tuuakse välja, et eelisarendatakse ühistegevusi Soome ja Ameerika Ühendriikide korrakaitsjatega. Siia oleks võinud lisada lugejale infot, miks just nendega ja mis ühistegevusi plaanitakse.

Reformierakond

Erakondadest kõige pikem turvalisusealane platvorm, mis on jagatud kaheks osaks: õiguskord ja õiguskaitse. Õiguskord on tegelikult kokkuvõtte sellest, mida praegu juba tehakse (näiteks võimaldada süütegude heastamist alternatiivsete karistusvormidega nagu ühiskondlik kasulik töö, tehakse koostööd kodanikuühiskonnaga, arendatakse riigi ja kogukondade koostööd, sh naabrivalvet jms), sellega plaanitakse jätkata. Uuendused on siseministri juurde turvalisuse nõukoja rajamine ning lubatakse ka moodsat Korrakaitse seadust, mis peaks tagama riigi ja kodanike omavahelise koostöö.

Õiguskaitse osas kirjeldatakse vajadust uuendada päästjate, piirivalvurite ja korrakaitsjate varustust, parandatakse väljaõpet ja alustatakse uue Sisekaitseakadeemia rajamist Ida-Virumaale. Eelarvevõimaluste piires või tekkel lubatakse rahastada naiste varjupaikasad, turvalisusteenuseid osutavaid kodanikeühendusi ja laiendada tasuta õigusabi kättesaadavust. Lisaks tuuakse välja korruptsiooni ja küberkuritegevuse ennetamine ja tõkestamine, näiteks luuakse küberruumi kaitseks vajalik süsteem. Erakond lubab, et kindlustab korrakaitselise koostöö eraettevõtete ja riigi vahel.

Kõik välja toodud tegevused on ju õiged ja vajalikud, aga ikkagi jääb õhku küsimus – kuidas? Võimuloleva erakonna puhul oleks oodanud ka lühikest ülevaadet, mida on senise tegevusega saavutatud ja mis vajaks muudatusi, sooviks senise tegevuse analüüsi. Mitme eesmärgi puhul on kasutatud väljendit „eelarvevõimaluste olemasolu“, lugeja jaoks jätab see mulje, et neid tegevusi võib-olla tehakse, võib-olla mitte. Pigem siis öeldagi otse, et need ei ole prioriteedid.

Eesti Naabrivalve ühingu juhatuse esimees Tarmo Vaik (tarmo@naabrivalve.ee) kandideerib Riigikogusse Reformierakonna nimekirjas, temalt saab küsida lisainfot Reformierakonna platvormi osas.

Isamaa ja Res Publica Liit

Eriliselt tuleb rõhku panna kuritegude ennetamisele ja karistuspoliitikale, need on erakonnale aluseks turvalisuspoliitika planeerimisel. Kuriteoennetuses tuuakse välja prioriteedina noored ja piisava vanemliku hoolitsuseta lapsed, kellele soovitakse pakkuda suuremas mahus kuriteoennetuslaseid tegevusi. Linnaplaneerimisel arvestatakse turvalise elukeskkonna loomiseks vajalikke tingimusi. Välja on toodud vajadus pöörata suuremat tähelepanu tänavavalgustuse olemasolule, linnaruumi korrashoiule ja turvakaamerate paigaldamisele. Avaliku korra kaitsmine saavutatakse läbi korrakaitsesüste suurema nähtavuse ja jõudmise abivajajani ning toetatakse abipolitseinike tegevust. Kuriteoohvritele lubatakse nelja aasta jooksul suurendada hüvitisi ja laiendada ohvriabi tugivõrgustikku. Tagatakse politseinikele ja päästeteenistujatele piisav töö motivatsioon ning sissetulek, parandatakse tehnilist varustatust. Narkomaania vastu võitlemisel lubatakse suurendatakse narkoennetusraha. Jätkatakse korruptsioonivastase võitlusega – uue korruptsiooniseaduse vastuvõtmine, korruptsioonivastase strateegia „Aus Riik“ uuendamine, järelevalve kriminaalasutuste üle. Liiklusohutuse valdkonnas planeeritakse investeeringuid kiiruskaamerate paigaldamisse.

Päästetegevuse valdkonnas tuuakse suure probleemina välja asjaolu, et suur osa tulesurmadest on põhjustanud hõõguma jäänud sigaret. IRL toetab isekustuvate sigarettide legaliseerimist (ega need tõenäoliselt ebaseaduslikud praegu ei ole, toetatakse vast kasutusele võttu). Toetatakse ka vabatahtlike päästjate tegevust.

Selles platvormis on kõige rohkem on välja toodud uusi ideid (nt isekustuv sigaret), platvorm on üsna konkreetne ja iga eesmärgi juures on loetletud ka konkreetseid tegevused, mis aitavad eesmärki täita. Võimulolevalt erakonnalt oleks ka oodanud senise tegevuse analüüsi. Teistest erakondadest erinevalt on sisse toodud linnaplaneerimine kui üks võimalus kuritegusid ennetada, mis kahtlemata on väga oluline.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond

Programmi jaoks on koostatud tänase olukorra kirjeldus, mis toob välja sisejulgeoleku nõrgad kohad, kuid ei analüüsita edusamme, mida on ju ka olnud. Sisejulgeoleku valdkonnas on tegevuse eesmärgiks õnnetustes hukkunute arvu vähendamine vähemalt neljandiku võrra. Seda plaanitakse saavutada tõhustades kõigi sisejulgeolekuga tegelevate asutuste, era-ja kolmanda sektori koostööd. Eesmärk on konkreetne ja selge, samas oleks lugejale vaja infot hetkeolukorra kohta, mis annaks hiljem võimaluse analüüsida töö tulemusi. Sarnaselt teiste erakondadega lubatakse suurendada sisejulgeoleku eelarvet ja investeeringuid, täpsemalt öeldes lubatakse see taastada 2008 aasta tasemele. Mida teistest programmidest ei leia, on kogukonnakeskse politsei idee toetamine. Läbi lubatakse vaadata senised konstaabliteenistuse tööpõhimõtted ja koormus. See on ka reaalne võimalus suurendada inimeste turvatunnet ja politsei nähtavust ning abi saamise kvaliteeti. Välja on toodud vajadus teha e-politsei kättesaadavaks igale konstaablile. See lubadus jääb mõnevõrra segaseks, sest ei selgitata, mida täpsemalt mõeldakse e-politsei all ja kas on konstaableid, kellel praegu puudub ligipääs tööks vajalikele e-andmebaasidele.

Programmist leiab konkreetseid mõõdetavaid eesmärke ja tegevusi, samas on ka palju üldist ja laialivalguvat.

Suuremate erakondade peamised eesmärgid turvalisuse valdkonnas on suures osas sarnased:

1. siseturvalisuse valdkonnas töötavate inimeste motivatsiooni tõstmine ja töövahendite ning tehnika uuendamine;
2. vabatahtlike suurem kaasamine turvalisuse tagamisse ja
3. korrupsiooni ja küberkuritegevuse vastane võitlus.

Toonitatakse ka kuritegude ennetamise vajadust ja tõhusamat koostööd riigi-, era-ja kolmanda sektori vahel.

Kokkuvõtte koostas Tiina Ristmäe, MTÜ Eesti Naabrivalve tegevjuht